LEOPOLDI AUENBRUGGER

MEDICINÆ DOCTORIS
IN CÆSAREO REGIO NOSOCOMIO NATIONUM
HISPANICO MEDICI ORDINARII.

INVENTUM NOVUM
EX
PERCUSSIONE THORACIS HUMANI
UT SIGNO
ABSTRUSOS INTERNI
PECTORIS MORBOS
DETEGENDI.

VINDOBONÆ,

TYPIS JOANNIS THOMÆ TRATTNER, CÆS. REG.
MAJEST. AULÆ TYPOGRAPHI.

MDCCLXIII.

PRÆFATIO

SIſto tibi benevole lector ſignum novum, in detegendis morbis pectoris a me inventum.

Conſiſtit illud in percuſſione humani thoracis, ex cujus ſonituum reſonantia varia, de interna conſtitutione cavi hujus judicium fertur.

Detecta circa hoc objectum non pruritus ſcribendi, neque ſpeculationum luxuries, ſed ſeptennis

obſervatio digeſſit, ordinavit, edidit.

Prævidi autem multum bene, quod ſcopulos non exiguos ſubiturus ſim, ſimul ac inventum meum publici juris fecero.

Enim vero invidiæ, livoris, odii, obtrectationis, & ipſarum calumniarum Socii, nunquam deſuerunt viris illis, qui ſcientias & artes ſuis inventis aut illuſtrarunt, aut perfecerunt.

Idem diſcrimen ſubire conſtitui; ſed eo propoſito: ut prædictorum nemini mearum obſervationum rationem ſim redditurus.

Scripſi illa, quæ ſenſuum teſtimonio inter labores & tædia iterum iterumque expertus ſum: neque

que in his unquam conceſſi locum ſeductrici philautiæ.

Ne autem quis exiſtimet, ſignum hoc jam exhauſtum eſſe in morbis, quos adduxi: fateor omni candore, & in his ſupereſſe defectus, quos tamen ſedula obſervatio emendabit cum tempore; forte etiam in aliis conditura veritates, ad cognoſcendos, præſagiendos, & curandos morbos pectoris utiles.

Et hæc erat ratio, cur cum ſignis quieverim, atque etiam in his, ad inevitabilem cauſarum quarundam enumerationem, quæ ad illuſtrandas obſervationes meas conferre poterant, confugerim ad commentaria *Illuſtriſſimi L. Baronis van Swieten*, quoniam in his, quid quid ab obſervatore Homine deſiderari unquam poteſt, abſolutum invenitur.

Peperci ſic profuſiori ſcriptionis argumento: ſimul ac nactus inde fui fundamentum firmiſſimum, cui rudimenta inventi mei illuſtrius innitantur.

Atque ideo non dubito, quin veris artis medicæ æſtimatoribus gratum fecerim, dum illa propalare ſuſcepi, quæ ad abſtruſorum pectoris morborum cognitionem hactenus deſideratam, lumen non exiguum affundunt.

Omiſi multa dubia, minus digeſta, his tamen elaborandis non ceſſabo deinceps inſudare.

Poſtremo non ſtudui in ſcriptionis genere ſuperbire: elegi ſtylum, ut intelligi poſſim.

Vale!

Dabam 31. Decembris 1760.

MONITORIUM
AD
OMNES MEDICOS.

EXpertus affirmo, quod ſignum, de quo hic agitur, graviſſimi momenti ſit non tantum in cognoſcendis, ſed etiam curandis morbis: atque ideo primum Locum mereatur, poſt explorationem pulſus & reſpirationis. Enim vero, in quocunque morbo præternaturalis ſonus thoracis obſervatus fuerit, majus ſubeſſe periculum indicabit ſemper.

OBSERVATIONUM SYNOPSIS.

De ſono humani thoracis naturali, & quomodo is in diverſis locis deprehendatur. pag. 12.

De Percuſſionis Methodo. pag. 16.

De præternaturali ſono thoracis ejusque ſignificationibus in genere. pag. 20.

De morbis in genere, in quibus occurrit præternaturalis ſonus thoracis. pag. 27.

De morbis acutis, in quibus occurrit præternaturalis ſonus thoracis. pag. 29.

De

De morbis chronicis, in quibus occurrit præternaturalis ſonus thoracis. pag. 40.

De ſono præternaturali thoracis, qui magnam extravaſationem liquidorum in vaſis hujus cavi coercitorum conſtanter ſequitur pag. 52.

De illis affectibus pectoris, qui a percuſſione non deteguntur. pag. 56.

De illis, quæ ſub hoc ſigno præſente anatomica Sectio detexit. pag. 60.

De pulmonum ſcirrho. pag. 61.

De ejus ſignis. pag. 64.

De vomica thoracis interni in genere ejusque diverſitate. pag. 65.

De vomica ichoroſa: ſeu de ſcirrhi in liquamen ſoluti ſignis. pag. 68.

De ſignis vomicæ purulentæ clauſæ. pag. 27.
De ſignis vomicæ in trabeam apertæ. pag. 74.
De empyemate & ejus ſignis. pag. 78.
De hydrope pectoris in genere. pag. 81.
De ſignis generalibus hydropis pectoris. pag. 82.
De ſignis hydropis pectoris ex uno latere. pag. 83.
De ſignis hydropis pectoris ex utroque latere. pag. 85.
De hydrope pericardii. pag. 86.
De ſignis hydropis pericardii. pag. 88.
De magna ſanguinis extravaſatione, ejusque ſignis. pag. 90.
De ſignis aneuriſmatis cordis. pag. 92.

OB-

OBSERVATIO I.

DE SONO HUMANI THORACIS NATURALI, ET QUOMODO IS IN DIVERSIS LOCIS DEPREHENDATUR.

§. I.

Thorax ſani hominis ſonat, ſi percutitur.

SCHOLIUM.

THoracis nomine intelligo illud corporis humani cavum, quod a collo & claviculis incipit, & terminatur, ubi diaphragma arcubus coſta-

ſtarum annectitur. Hoc cavum ad caſtæ anatomiæ leges deſcribere ſuperfluum duxi, quoniam ſimplicitas obſervationum in proponenda veritate inventi, gratam legentibus brevitatem exigit: atque ideo illum ſolummodo conceptum ſani hominis dari poſtulo, nempe, viſcera intus contenta ſuis uſibus patere.

§. II.

Sonus, quem thorax §. I. edit, talis obſervatur, qualis in tympanis eſſe ſolet, dum panno vel alio tegmine ex lana craſſiori facto, obtecta ſunt.

SCHOLIUM.

COgimur ſæpe parabolice exprimere impreſſiones rerum per ſenſus factas, ubi deſtituti ſumus ſpecificis notio-

tionibus, quæ rei conceptæ characterem exprimunt. Placuit propterea hac ſimilitudine uti.

§. III.

Sonus hic obſervatur per totum thoracem, hocce, quo ſequitur, modo.

Primo dextrum thoracis latus percuſſum edit ſonum in anteriori parte a clavicula incipiendo usque ad ſextam coſtam veram: in laterali ejus parte, ſub humero incipiendo, usque ad ſeptimam veram: in poſteriori vero a ſcapulis usque ad ſecundam, & tertiam coſtam ſpuriam.

2*do* Siniſtrum thoracis latus percuſſum, ſonum dat in priore parte a clavicula incipiendo usque

ad

ad quartam coſtam veram. At ubi cor ſitum pro parte obtinet, quandam plenitudinem ſonus exhibet manifeſte indicans: ſolidiorem cordis partem ibi locatam vividam reſonantiam pro parte obtundere. In laterali & poſtica ſiniſtri thoracis parte, eædem ſe habent ſonitus perceptiones, uti in dextro ad N. 1. recenſebantur.

3^{tio} Sternum totum percuſſum reſonat, ita clare, ac thoracis latera: excepto illo loco, cui cor pro parte ſubjacet; ibi enim paulo obſcurior ſonus percipitur.

4to Idem Sonus per tractum ſpinæ dorſi obſervatur, quousque hæc concurrit ad efformandum thoracis cavum.

SCHO-

SCHOLIUM.

SOnus iſte in macilentis hominibus clarior, in torroſis obtuſior, in obeſis vero ob molem pinguedinis prope ſuffocatus deprehenditur. Interim maxime ſonorus locus exiſtit in anteriori thoracis parte: nempe, a clavicula ad quartam coſtam veram. Verum ideo, quia mammæ, & muſculi pectorales molem deinde augent, obſcurior reſultat ſonus.

Quandoque in laterali parte obtuſior occurit ſonus infra axillam: quoniam ibi in quibusdam panniculus adipoſus craſſior cuti ſubjacet. In poſteriori Thoracis parte ſonus minus perceptibilis eſt, ubi ſcapulæ locantur: quia reſonantia intercipitur ob ipſum os ſcapulæ, & ob muſculos qui dorſo per ſcapulam imponuntur. Tandem nonnun-

quam

quam ſonus ex tertia coſta ſpuria percuſſione evocatur. Verum hoc perpetuum non eſt: pendere mihi videtur ratio, a ludente natura, quæ in diverſis hominibus, diverſam longitudinem thoracis conſtituit.

OBSERVATIO II.

DE PERCUSSIONIS METHODO.

§. IV.

Percuti, verius pulſari thorax debet aductis ad ſe mutuo, & in rectum protenſis digitorum apicibus lente, atque leniter.

SCHOLIUM.

TOrroſi homines, atque illi, quorum thoraces multa pinguedine ſaginati ſunt, fortiorem percuſſionem fe-

runt; imo talem requirunt, ut prodeat ſonus, quem parva & ſubtilis pulſatio, ex gracili & tenero thorace, quam facillime evocat.

§. V.

Thoraci ſupertenſum ſit induſium, vel manus percutientis chirotheca (modo ex pollito corio non ſit) muniatur.

SCHOLIUM.

SI nudum pectus nuda manu pulſatur, ſuperficierum pollitarum concurſus ſtrepitum producit, & ſoni evocandi conſtitutionem obſcurat.

§. VI.

Hominem, cujus thoracem percutere voles, primo in naturali reſpiratione permitte; jube

dein, ut aërem inſpiratum retineat. Variabilis occurrens percepti ſoni mutatio, ſub inſpirato, exſpirato, & retento aëre, plurimam utilitatem habet, ad ferendum judicium.

§. VII.

Priorem thoracis partem percuſſurus jube, ut caput erectum teneatur, humeri ad poſteriora, id eſt, verſus dorſum reducantur. Hac enim ratione efficitur, ut pectus ad anteriora producatur, cutis, muſculi & coſtæ tendantur; atque ideo clarior reſonantia a percuſſione obtineatur.

§. VIII.

Latera percuſſurus, brachia ſuper caput protendi jube; utrumque

que latus hac ratione tenſum nitidius reſonabit.

§. IX.

Impera, cui dorſum percuties, ut ad anteriora ſe inclinet, humeros ſuos pectus verſus adducat, gibbumque faciat, hæc eadem eſt ac prioris ratio, exactior ſcilicet ſonitum evocandi methodus.

SCHOLIUM.

Obvia hæc experimenta, quivis ſaniſſimus in ſe, vel in aliis tentare poteſt: & inde capient omnes boni ex ſonituum varietate fundamentum ſufficiens, hocce ſignum in detegendis morbis pectoris non vilipendendi.

OBSERVATIO III.

DE PRÆTERNATURALI SONO THORACIS EJUSQUE SIGNIFICATIONIBUS IN GENERE.

§. X.

Si thorax in homine ſano pulſatur, reſultat ſonus in omnibus illis locis, uti in obſervatione prima ad §. 3. notatum eſt. Percutere autem oportet plurium hominum thoraces, ut probe perſpecta habeatur emiſſi ſoni conditio, ob habitum corporis diverſum in hominibus diverſis.

SCHOLIUM.

DIctum fuit ad §. 3. quod thorax non ubique eadem claritate

te reſonet, ſimulque adnotatæ ſunt cauſæ, vividam reſonantiam impedientes.

Atque ideo admonendi ſunt obſervatores, ut plurium hominum thoraces percutiant, non tantum ob impedimenta, quæ Author naturæ in omnibus æqualiter diſpoſuit; ut ſunt ſcapulæ, mammæ, cor: ſed etiam ob diverſam capacitatem hujus cavi, quod in variis corporibus omnino varium eſt. Accedit diſcrimen toroſitatis, & craſſities panniculi adipoſi.

Enim vero per hæc ſonitus vel altior, vel profundior, vel clarior, vel obſcurior, vel quandoque prope ſuffocatus deprehenditur.

§. XI.

Si igitur ex prædictis §. 3. locis ſonoris non percipitur ſonus manifeſtus, utrique lateri æqualis, eidemque percuſſionis intenſitati conformis, morboſum quid in pectore latere ſignificat.

SCHOLIUM.

EX hac veritate conſtituitur fundamentum generale, atque inde deducuntur prædictiones certæ, quæ ſuo ordine mox ſequentur.

Multa enim obſervatione convictus didici, latere poſſe morbos peſſimos in thoracis cavo, qui nullum exiſtentiæ ſuæ ſignum edunt, atque nulla ratione deteguntur, quam ſola hac percuſſionis methodo.

Enim

Enimvero docet æqualis ex utroque latere evocati ſonitus claritas, aërea pulmonum vaſa libera, nullo tumore preſſa, aut quadam gravi in cavo thoracis latitante colluvie ſuffocata. Excipiuntur tamen quidam pectoris affectus, qui ſuo loco recenſebuntur.

§. XII.

Si in aliqua thoracis parte ſonora eadem intenſitate percuſſa ſonus altior; morboſum ibi ſubeſſe notat, ubi altitudo major.

§. XIII.

Si in aliqua thoracis parte ſonora ſub eadem intenſitate percuſſa ſonus obſcurior: morbus in obſcurius ſonante loco hærebit.

§. XIV.

Si percuſſus thorax in loco alias ſonoro, ſono ſuo naturali penitus deſtitutus fuerit, id eſt, carnis percuſſæ ſonum ediderit, morbus in illa plaga, quæ ſic reſonuerit latebit.

SCHOLIUM.

QUi manu proprium pectus, & poſtea femur ſuum percuſſerit, habebit ex ſonituum differentia requiſitam ideam ad intelligendam prædictionem, quæ propoſita eſt.

§. XV.

Si percuſſus thorax in loco alias ſonoro carnis percuſſæ ſonum ediderit, morboſum in eam latitudi-

nem

nem diffuſum eſſe intelligas, quantam retulerit ejusmodi ſonitus circumferentia.

§. XVI.

Si percuſſus thorax in loco ſonoro carnis percuſſæ ſonum ediderit; jube, ut aër profunde inſpiratus retineatur: & ſi retento ſub ſpiritu locus percuſſus, carnis percuſſæ ſonum ſervabit: judica, morboſum profunde penetrare thoracis cavum.

§. XVII.

Si thorax in anteriori parte percuſſus, retento quamvis aëre, carnis percuſſæ ſonum ediderit, tunc poſteriorem partem, diametraliter

priori oppoſitam quoque percutias: & ſi in illo loco cæterum ſonoro carnis percuſſæ ſonus reſultabit, tunc morboſum penetrat totum thoracis cavum.

SCHOLIUM.

PEndent hæ varietates a cauſa, quæ ſolitum volumen aëris in cavo thoracis contenti vel minuere, vel auferre poteſt.

Cauſa ſimilis, ſive in ſolida, ſive in liquida maſſa conſtiterit, jam efficiet illud, quod exempli gratia in doliis obſervamus: quæ, dum vacua ſunt reſonant in omni puncto; verum repleta tanto plus ſonitu ſuo deſtituuntur, quanto magis volumen aëris in iis contenti fuerit imminutum.

OBSERVATIO IV.

DE

MORBIS IN GENERE, IN QUIBUS OCCURRIT PRÆTERNATURALIS SONUS THORACIS.

§. XVIII.

Sonus præternaturalis obſervationis III. & occurrit in morbis acutis, & deprehenditur in chronicis; conſtanter vero ſequitur magnam extravaſationem liquidorum in vaſis hujus cavi contentorum.

SCHOLIUM.

Conſtat ex §. præcedentis ſcholio, quod omne illud obtundat vel deleat ſonum naturalem thoracis, quidquid volumen aëris in ejus cavo contenti

tenti valet minuere vel ex integro delere.

Hoc autem fieri poſſe docent morborum acutorum & chronicorum natura, cauſæ, effectus, & defunctorum ex ſimilibus malis aperta cadavera hæc facta eſſe demonſtrant.

Verum ſonus præternaturalis, qui magnam extravaſationem liquidorum, quæ in vaſis hujus cavi coercentur, conſtanter ſequitur, ſequenti experimento confirmatur.

Si in cadavere quocunque, ſonorum thoracis cavum, liquido impletur injectionis ope, tunc ſonitus lateris repleti pro illa altitudine obſcuratur, quam injectum liquidum occupaverit.

Exigit jam obſervatorum ratio, ut ordine §. 18. attingam propoſitos morbos in quibus hoc ſignum obſervavi.

OBSERVATIO V.

DE MORBIS ACUTIS IN QUIBUS OCCURRIT PRÆTERNATURALIS THORACIS SONUS.

§. XIX.

Sonus præternaturalis, qui §. 18. in morbis acutis occurrit, vel obſervatur ſub horum decurſu, vel in termino decurſus eorum.

SCHOLIUM.

HÆc veritas exhortatur omnes medicos, ut ſignum tanti momenti non intermittant experiri in morbis acutis: ſiquidem hac ex parte ſecuriores reddentur in ferendo judicio, quod in acutorum decurſu ſub omni tempore adeo anceps eſt.

Ac-

Accidit mihi familiariter vidiſſe ægros, qui a morbis acutis apparenter reſtituti ſub larva inter-vel remittentium febrium medicis ſuis impoſuerunt: ubi interea morboſa materies non penitus ſubacta, poſtea uni lobo pulmonis impacta, lethali ſcirrho vel vomicæ fundamentum jecit.

§. XX.

Sonus præternaturalis §. 19. qui ſub decurſu morborum acutorum obſervatur, occurrit frequentiſſime in morbis inflammatoriis pectoris.

SCHOLIUM.

DIco frequentiſſime: enim vero, qui inflammationis hiſtoriam obiter tantum noverit, comprehendet facile hujus aſſerti rationem: præcipue, ſi illa exacte perpenderit, quæ Illuſtriſſimus Præ-

ceptor

ceptor meus in Commentariis Celeberrimi Boerhavii de inflammationis effectibus (a) exaravit.

Si quis hæc partibus in pectoris cavo contentis applicuerit, inconcuſſa argumenta inveniet, præternaturalem thoracis ſonum Obſervationis III. nunquam frequentius quam ſub decurſu inflammatoriorum morborum pectoris occurrere poſſe.

Accidere tamen poteſt, ut illos morbos epidemicos, qui materiam peccantem ad peripheriam corporis inevitabili fato deponunt, hoc ſignum comitetur: nempe antequam eruptio exanthematica fiat.

Hoc in conſtitutione epidemica petechiali annorum 1757. 1758. 1759. obſervare ſæpe datum eſt, atque ſub epidemia exanthematica militari, curren-

(a) Vide comment. ad §. 382. 387 388.

rentis anni 1760. non infrequenter occurrebat: præcipue in illis ægris, quorum invaſio inflammatorium morbum pectoris æmulata eſt.

Id unum in ultima epidemia ſingulare obſervavi, quod præternaturalis ſonus in quadam thoracis parte ſemel præſens, prius non deſeruerit ægrum: usque exanthematicus ille morbus (qui certis ſuis diebus firmiter alligatus eſt) integre fuerat ſubactus.

Si mihi vitam impertietur Deus ter Optimus Maximus, fieri poſſet, ut ea, quæ me docuit decennis obſervatio circa exanthemata miliaria, evulgarem.

§. XXI.

Sonus, qui §. 19. ſub termino decurſus acutorum occurrit: obſervatur tunc, quando excre-

tio-

tiones materiæ peccantis non reſpondent morborum, quorum ſunt, magnitudini.

SCHOLIUM.

Quidquid acutum ex decidentia Veteres appellarunt, ſub apparente ſigno §phi 21. chronicum obſervavi: atque ideo hic paragraphus ad hanc obſervationum claſſem minus recte refertur; ſed proprie chronicos morbos attinet. Interea tamen ordinis ratio exegit, ut obiter attingeretur.

§. XXII.

Sonus præternaturalis, qui ſub decurſu morborum inflammatoriorum pectoris §. 20. occurrit: obſervatur paſſim quarto morbi die: rariſſime hunc diem præcedit, ſæ-

pe eundem ſequitur: idque in affecto latere.

SCHOLIUM.

NOn eſt intentio hujus Phaenomeni rationem indigare, ſolummodo illud notare meum propoſitum fuit.

Interim conſtans circa hoc ſignum obſervatio me docuit, quod illis diebus occurrat, quos decretoriorum Indices appellamus: id eſt raro tertio; ſæpiſſime quarto; multoties quinto & ſeptimo; ſed nunquam tardius. Heterodoxum videbitur, quod quintum & ſeptimum inter decretoriorum indices collocaverim. Verum qui quaternariorum rationem in morbis exacte obſervaverit, fatebitur, quod quintus ſæpe exſtiterit index noni, uti ſeptimus undecimi: qui ultimus tamen in inflammatoriis pectoris morbis admodum rarus eſt Index.

Ex-

Excipiuntur vero hic illi morbi acuti, qui ad §. 21. pertinent.

Solet autem hoc ſignum apparere in illis inflammationibus pectoris, quæ pleuram, vel pulmonem, vel utrumque ſimul cum humida tuſſi adoriuntur: contra vero abeſſe in iis, quæ ſputis in principio & progreſſu caruerunt: ut ſunt pleuritis ſicca, deinde inflammatio, mediaſtini, pericardii & cordis. Enim vero in his malis eo usque affecta pars ſono præternaturali deſtituta eſt, donec vel in mortem tendant, vel naturæ aut artis beneficio ſuppurent; & in conſpicuas vomicas abeant.

§. XXIII.

Sonus iſte §. 22. a die, in quo occurrit creſcit & augetur pro morbi natura, magnitudine & diu-

turnitate: decreſcit vero pro excretorum qualitate, durabilitate & copia.

SCHOLIUM.

PEndet incrementum ſonitus præternaturalis a materia morbifica, quæ ad inflammatum latus §. 22. ſenſim deponitur, & quandoque in tali copia cumulatur, ut ſæpe obſervaverim illam duas tertias partes unius cavi thoracis ſuperaſſe; quemadmodum ergo ſimilis materia plus minusve congeſta ſolvi, ſubigi & expelli debet ex corpore, ut redeat ſanitas, ita ad decrementum ejus requiritur, ut excretiones ſolutæ & ſubactæ materiæ reſpondeant, in qualitate, durabilitate, & copia morbo per ſuas cauſas (a) cognito.

§. XXIV.

(a) Vide §phos 824. 881.

§. XXIV.

Qui ſonus §. 23. ſemel præſens vel in mortem tendit, die ab ortu ſuo decretorio: vel per excretiones ſolvitur: vel in alios morbos abit.

SCHOLIUM.

Videantur circa hæc Commentaria Illuſtriſſimi mei Præceptoris ubi (b) mortis indicia, (c) excretionis futuræ ſigna, (d) tranſitus in alios morbos recenſet, explicat, docet.

§. XXV.

Interim a morborum inflammatoriorum pectoris fatis inter ſe comparatis ſub ſigno §. 22. ſequentia extraxi.

1*mo* Quo ſonus in loco thoracis magis ſuffocatus, atque ad car-

(b) 848. 905. (c) 830. 888. (d) 832. 837. 843. 892. 897.

nis percuſſæ ſonitum acceſſerit plus tanto morbus major.

2do Quanto majus ſpatium ſuffocatus ſonus emenſus fuerit, tanto morbi periculum exactius.

3^{tio} Magis periclitatur æger ſub affecto ſiniſtro latere quam ſi dextrum foret occupatum.

4to Priorem & ſuperiorem thoracis partem (quæ a clavicula ad quartam coſtam terminat) minus diſcrimen habere, quam inferiorem partem ſonitu eſſe deſtitutam.

5to Magis periculoſum eſt, in poſteriori thoracis parte ſonum ceſſare, quam eundem in priori & ſuperiori abeſſe.

6to Integrum thoracis latus ſonitu privari, paſſim lethale.

7mo Sternum ſonitu deſtitui, mortiferum.

8vo. Locum, quem cor occupat, carnis percuſſæ ſonum in magna circumferentia edere, exitioſum.

SCHOLIUM.

OBſervavi quandoque fatales prædictiones ad numerum ſextum & ſeptimum falſas fuiſſe tunc, quando natura ſimile congeſtum ad peripheriam thoracis, vel ad alias corporis partes minus principales, formando abſceſſus, ablegavit.

Accedit, quod prudens veterum audacia (quæ affectam plagam aut ſecare, aut urere tentavit) naturæ me-

dicantis methodum feliciſſimo cum ſucceſſu ſæpe imitata ſit. Vide Illuſtriſſimi mei Præceptoris Commentaria. (a)

OBSERVATIO VI.

DE

MORBIS CHRONICIS, IN QUIBUS OCCURRIT PRÆTERNATURALIS SONUS THORACIS.

§. XXVI.

Sonus præternaturalis, qui in chronicis morbis occurrit, vel debetur 1*mo* occultæ vi, quæ viſcera thoracis infeſtat, tardo incremento obruit, & inevitabili jactura tandem perdit: 2*do* vel obſervatur tunc, quando ſenſibiles effectus viſceribus thoracis lentam perniciem inferunt.

SCHO-

(a) Vid §. 895. 1190.

SCHOLIUM.

HÆc ſunt generalia capita, ex quibus omnes chronici morbi originem ducunt, & tanquam ex ſuis cauſis pendent.

Enimvero, ſive ex uno ſive ex altero capite pectoris interna infarciri cogites; ſemper aderit præternaturalis ſonus, de quo hic agitur.

§. XXVII.

Morbi qui §. 26. occulta vi viſcera thoracis infeſtant, ſunt 1*mo* hæreditaria ad morbos pectoris diſpoſitio: 2*do* Morbi, qui ab affectionibus animi pendent, & præcipue in deſiderio fruſtrato conſiſtunt inter quos Noſtalgia principem locum obtinet: 3*tio* Morbi

quorundam opificum, quibus natura nimis debiles pulmones largita eſt.

SCHOLIUM.

1mo QUid hæreditaria labes valeat in producendis ſuo tempore morbis, id ratio non aſſequitur, ſola experientia docet.

Numquid imbecillior juvenis a ſanis parentibus natus, ſecuriori valetudine gaudet imbecilli alio, qui phthiſicis genitoribus vitam debet?

Confirmat hoc Illuſtriſſimus Præceptor in commentariis ſuis ad paragraphum 1075. ubi ad numerum 1^{mum} ſequentia habet. *Morbos propagari ex parentibus in prolem numeroſis conſtat obſervatis, neque tantum in epilepticis hoc animadverſum fuit, verum & phthiſim &*

po-

podagram derivari in ſeros nepotes conſtat. Mirabile in primis hoc eſt, quod latens in corpore illud ſemen morboſum per annos dormiat iners, antequam actuoſum fiat. &c.

Legi & relegi merentur commentaria ad paragraphum praedictum, in qua, poſtulata tua, demonſtrata invenies.

2*do* Oppoſitos ſane effectus ab animi paſſionibus proficiſci videmus, dum morbos corporis generant. (a)

Verum ad obſcurandum pectoris ſonitum nullam omnium paſſionum potentiorem obſervavi, quam ſpes ſucciſas optatum impetrandi.

Quam ob rem, quum Noſtalgia (vulgo dictum Heimwehe) primum locum obtineat, ejus hiſtoriam paucis dabo.

Dum

(a) Vide commentar. §. 1093.

Dum juvenes in incremento conſtituti, vi rapiuntur ad tyrocinium militare, atque omnem ſpem abjurare coguntur in optatam patriam incolumes redeundi; tunc evadunt triſtes, taciturni, languidi, ſolitarii, cogitabundi, ſuſpirantes, gementes; tandem inſenſibiles & indifferentes ad omnia, quæ vitæ ratio ab ipſis poſtulat.

Malum hoc vocatur Noſtalgia; in quo nec Medicamentum, nec ratiocinium, nec promiſſa, nec intentata ſupplicia, mutare valent corpus, quod in idea deſiderii fruſtrati, cum ſonitu unius lateris obſcuro tabeſcit.

Multorum hoc morbo defunctorum cadavera aperui; & inveni ſemper pulmones pleuræ firmiter accretos: lobum vero ex latere non ſonante calloſum induratum, plus minusve purulentum.

Ma-

Malum hoc ante aliquot annos ſat frequens, nunc rariſſime occurrit; idque ab illo tempore, ubi ſapientiſſimo inſtituto, pacta ad determinatos annos cum ſimilibus ea ſpe conſtituta ſunt, ut elapſo pactionis tempore, a bello redituri, civitatum ſuarum privilegiis gaudere poſſint.

3*tio* Experitur labrioſa hominum induſtria ſuas noxas, uti eorundem ætates temperamenta & ſexus, propria ſua mala fovent.

An non videmus viros literatos valetudinaria corpora reportare, dum diu noctuque indefeſſis ſtudiis ingenia ſua perficiunt? Operoſus agricola numquid ante tempus duros inter labores ſeneſcit?

Idem verum eſt de quorundam opificum laboribus: ſic Metallurgi, Pictores

res, Deauratores, Plumbifoſſores &c. obnoxii vivunt ſpaſmodicis colicis, quas pictonum vocant.

Verum agitur hic de illis mechanicis, quorum laboris conditiones, ſub depereunte pectoris ſonitu ad pulmonum morbos diſponunt.

Sic Sartores, Molitores &c. debili pulmone donatos, ſub ſigno ſuffocati ſonitus crebro phthiſicos obſervavi. Horum primi, ſi commiſſuras annoſarum veſtium ſeparant, ſubtilem lanuginis ſcobem coguntur inſpirare; alii vero laboratoriorum ſuorum aërem pulverulentum ducere.

Sutores, Textores, &c. qui fabrilibus machinis ſuis, infirma pectora coguntur fortius applicare, ſæpe aſthmatici evadunt: ſimul ac ſcirrhoſum pulmonem propterea nanciſcuntur. Quæ quidem

tar-

tardius citiusve eveniunt, prout operum ſuorum perficiendorum ubertate diutius & pertinacius fuerint divexati.

Equidem fateor, minus recte relata fuiſſe huc opificum mala, quoniam a cauſis, quas adduxi, nimium apertis proficiſcuntur.

Verum qui perpenderit ſigna abſtruſa debilitatis in viſcere ſingulari, tamquam cauſam prædiſponentem; deinde lentum & vix ſenſibile incrementum mali contulerit cum incolumitate aliorum, quibus natura firmiora pectora impertita eſt: locum aſſerto, ut ſpero, non negabit.

Quæri hic recte poſſet, cur allegatæ cauſæ, quæ toti pulmoni ſubinde applicantur, non utrumque lobum afficiant?

Ad hoc reſpondeo: rariſſimos caſus eſſe, ubi uterque pulmo affectus invenitur: & illud ſi obtigerit, tamen demonſtrat, unum lobum magis altero morboſum eſſe.

Interim aſſidua cadaverum ſectio me docuit, quod uno lobo pulmonis communiter integro, alter corruptus ſit. Fateor candide, ſolidam rationem hujus obſervati me reddere non poſſe: plura enim in morbis fiunt, quæ obſervare tantum licet, minime vero intelligi.

§. XXVIII.

Morbi §. 26. ad N*rum* 2., quorum ſenſibiles effectus viſceribus thoracis lentam perniciem inferunt: debentur 1*mo* vel vitiis liquidorum ſenſim natis: 2*do* vel morbis acutis non bene ſanatis.

SCHO-

SCHOLIUM.

1 mo Vitia liquidorum ſenſim nata oriuntur ab ingeſtis, quæ noſtris humoribus aſſimilari non poſſunt. Quid autem inſaluber uſus ingeſtorum ſimilium in producendis morbis chronicis valeat, abunde demonſtratum invenitur (a).

2 do. Morbus acutus non bene ſanatus dicitur, quando materies morbi relicta, & non penitus ſubacta corpori inhæſerit. (b)

Materies hæc relicta, vel in parte prius affecta reſtabit, vel ſupponitur fuiſſe translata in illam thoracis plagam, quæ(uti in paragraphis obſervationis tertiæ dictum eſt) percuſſa non ſonuerit.

Vide Commentar. (a) §. 1051. (b) §. 1052. 1053.

Ergo morbi materies, vel pleuræ vel pulmoni vel utrique ſimul, vel mediaſtino, vel pericardio inhærebit.

Quando materies ſuppuratoria relicta eſt ab inflammatorio pectoris morbo prægreſſo, ſatis facile cognoſcitur; ſed ſi reliquiæ illæ ad ſcirrhum pulmonis contulerint: quantum decipiuntur Medici!

Obſervavi ſæpe ſub tuſſi prope nulla, aut reſpirationis incommodo integrum thoracis latus ſonitu caruiſſe tunc, quando ex febri acuta reconvaleſcens, ſub febri erratica vix ægrotare viſus eſt Medico, donec morbo ſenſim creſcente (forte etiam tunc non dum cognita mali ſede) vel hydropico tumore ſemi ſepultus, vel ad pellem & oſſa uſque conſumtus periiſſet.

§. XXIX.

§. XXIX.

Regula propterea generalis ſub apparente ſigno §. 26. in morbis chronicis hæc eſt: habitum corporis perdi, & vires conſumi deſperatum.

SCHOLIUM.

Hic eſt inevitabilis effectus, quem morbi materies viſceribus thoracis infixa, quam primum viribus remediorum potentior eſt, temporis durabilitate perficit.

Perditur autem habitus corporis eo modo, uti notatum reperies ſub finem ſcholii paragraphi 28.

Quare, dum ſonus præternaturalis in quodam percuſſo thoracis latere adeſt, concludere oportebit ſemper

 pul-

pulmonem intus contentum aut a vicinis heterogeneis preſſum, aut a morboſa materie infarctum, aut ab acrimonia intus genita exeſum eſſe.

Quæ uti nobiliſſimo viſceri vitali, functionum exercitium ſenſim imminuunt, ita quoque ſucceſſivo incremen. to penitus tollunt.

OBSERVATIO VII.

DE SONO PRÆTERNATURALI THORACIS, QUI MAGNAM EXTRAVASATIONEM LIQUIDORUM IN VASIS HUJUS CAVI COERCITORUM CONSTANTER SEQUITUR.

§. XXX.

In vaſis hujus cavi coercentur liquida: 1mo chylus: 2do ſanguis: 3^{tio} ſerum & lympha.

SCHO-

SCHOLIUM.

Coerceri hæc liquida in vaſis pectoris interni, docet phyſiologia, demonſtrat anatomia, videt denique oculus nudus & armatus.

Verum agitur hic de extravaſatione prædictorum liquidorum, quæ in vaſis hujus cavi coercentur, & quæ percuſſio dum extravaſata ſunt, cæteris ſignis paribus detegere poteſt.

Fateor candide, nondum mihi obtigiſſe chyli extravaſationem videre, ſcio equidem ductum thoracicum, qui chylum coercet, atque in venam ſubclaviam ducit, extra teritorium pleuræ locatum demonſtrari. Verum ideo, quia materies in cavo thoracis ſæpe acrior genita, pleuram, coſtas, & cutim externam erroſiſſe viſa fuit, hanc extravaſationem præmonui, quoniam poſſibilis non implicat.

§. XXXI.

Extravaſantur liquida §. 30. in cavum pectoris 1 *mo* ſimul ac ſolutio vaſorum fit, quibus coercentur: 2 *do* a nimia humorum tenuitate & diſſolutione: 3 *tio* a perſpirantis reabſorptione nulla &c.

SCHOLIUM.

1 *mo* Referuntur huc cauſæ externæ violentæ ut (a) vulnus: (b) contuſio: & (c) illa, quæ Illuſtriſſimus Præceptor ex obſervatis tam propriis, quam alienis notavit.

2 *do* Ab internis cauſis extravaſationes fiunt, in cavum pectoris, dum laxa & debilia vaſa (d), accedente exceſſu circulatorii motus (e), in ſubſiſten-

Vide Com. (a) §. 145. 148. (b) a §. 321. ad 328. (c) §. 302. 303. (d) § vo 41. (e) § vo 100.

ſiſtente plethora, (f) diſtenduntur, rumpuntur.

3[tio] Quando ſub cacochymia qualicunque nata obſtructio (g) ſuos effectus producit.

§. XXXII.

Quotiescunque ergo ex liquidis §. 30. recenſitis aliquod extravaſatum in pectoris cavo hæſerit magna copia, toties ſonus obſcuratus erit ad illam altitudinem, quam liquidum extravaſatum occupaverit.

SCHOLIUM.

Veritatem hujus evincit experimentum illud, quod ad finem ſcholii §. 18. notatum invenitur. Inte-

(f) §vo 106. (g) a §vo 107. ad 123.

rim promiſſorum & ordinis ratio poſtulat ad ſcholium §. 11. ut attingam nunc illos pectoris morbos, qui huic ſigno non ſubjacent.

OBSERVATIO VIII.

DE ILLIS AFFECTIBUS INTERNI PECTORIS, QUI A PERCUSSIONE NON DETEGUNTUR.

§. XXXIII.

Sunt morbi, qui valida tuſſi pectus affligunt, & propterea ſuſpicionem faciunt pulmonem certiſſime offenſum eſſe: dum interea in viſceribus abdominis ſedem figunt, atque tantum ex conſenſu nervorum pulmones laceſſunt

SCHO-

SCHOLIUM.

Referuntur huc tuſſes ſtomachicæ & convulſivæ infantum, gravidarum, & illorum, quibus vel ab lentore quartanæ autumnalis, vel a multa pituita viſcera abdominis gravantur.

§. XXXIV.

Obſervantur crudeles tuſſes, reſpirationis incommoda, aſthmata, & phthyſes; quæ ab incomprehenſibili nervorum pectoris irritabilitate oriuntur. Verum hi affectus obſervationibus iſtis raro ſubjacent, conjici tamen ex ſigni hujus abſentia, & urina multa aquoſa, confidentius poterunt.

SCHOLIUM.

Referuntur huc tuſſes, diſpnoejæ, aſthmata, quæ toties in hyſteri-

cis & Hypochondriacis affectibus obſervantur: tandem phthyſis & Aſthmataſenum nervoſa; forte polypoſæ circa cor concretiones in junioribus cæteris paribus conijci inde poſſent?

§. XXXV.

Calloſus parum pulmo, parvus ſcirrhus, vomica exigua; & levis extravaſatio: percuſſione haud detegitur: niſi quandoque altiori reſonantia affectæ thoracis plagæ.

SCHOLIUM.

Propterea hæc mala periculo vacare ſinunt ægros, donec in majus volumen excreſcant: ubi percuſſionis methodo diſtinctius indagantur

§. XXXVI.

§. XXXVI.

Sunt morbi pulmonum, qui ægros affligunt validiſſima tuſſi: cujus ope ſebacea, cretacea, gypſea, & lapidoſa extunduntur.

SCHOLIUM.

Verum neque hi ægri huic ſigno ſubjacent: ſed ſputorum ſuorum qualitate cognoſcuntur. Ab exanthematibus miliaribus licentioſius tractatis. tuſſim ſimilem (attamen ſine ſputis) moveri vidi, idque ſæpius: ſed hoc ſingularem tractatum exigit.

OB-

OBSERVATIO IX.

DE ILLIS, QUÆ SUB PRÆSENTE HOC SIGNO SECTIO CADAVERUM DETEXIT.

§. XXXVII.

Cadaverum inciſio ſequentia latuiſſe docuit, dum hoc ſignum aderat.

1*mo* Scirrhum pulmonis.

2*do* Ejus reſolutionem in vomicam ichoroſam.

3*tio* Vomicam purulentam clauſam, & apertam, in pleura, pulmone, mediaſtino, pericardio.

4*to* Empyema.

5*to* Hydropem pectoris, in uno vel utroque latere.

6*to*

6to Hydropem pericardii.

7mo Extravaſationem ſanguinis conſpicuam in cavo pectoris aut pericardii.

8^{tavo} Aneuriſma cordis.

SCHOLIUM.

Supereſt: ut hos affectus ſuo ordine proſequar, ita tamen, ut in quibusdam ſigna generalia præmiſſurus ſim; ne confundantur cum illis, quæ quodvis malum ſub certo reſpectu ſibi propria habet.

OBSERVATIO X.

DE SCIRRHO PULMONUM, EJUSQUE SIGNIS.

§. XXXVIII.

Scirrhum pulmonis tunc adeſſe dico, quando ſpongioſa pulmonis ſub-

ſubſtantia in carniformem & indolentem maſſam degeneravit.

SCHOLIUM.

Pulmonis ſpongioſa particula immerſa aquæ ſupernatat, ſemper; quæ vero carniformem maſſam indurata refert, obſervatur ſubſidere.

Ingens differentia in his ſcirrhis obſervatur: vidi ſcirrhoſos pulmones defunctorum, non tantum in duritie, ſed etiam in colore, & contentorum qualitate diſtinctos fuiſſe.

Sic, ſub morbis pectoris inflammatoriis (qui 5*to*, 7*mo*, vel 9*no* die lethales ſunt) pulmo invenitur ita infarctus ſanguine, ut ſæpe numero ab hepate, nec colore, nec conſiſtentia differre videatur.

Id unum notatu dignum eſt, quod purulenta pſeudo-membrana ſæpe illum ambiat, quando acuta pleuritis lethali peripneumoniæ exordium dedit.

Verum mira varietate ludunt pulmones, quos in chronicis morbis ſectio anatomica detexit. Sæpe enim ſebacea materia interſtincti ſunt marmoris ad inſtar: ſæpe ſub conſiſtentia cartilaginea carneam maſſam exhibent: multoties denſo & atro ſanguine indurati inveniuntur. Videtur ſane varietas hæc, a varietate materiæ morboſæ pendere. (a)

§. XXXIX.

Qui, ubi omnino præſens, & nondum in liquamen verſus eſt, his ſignis conijcitur.

Signa

Vide Commentar. (a) §. 1051. 1052. 1053.

Signa Pulmonum Scirrhi.

Sub ſigno imminuti vel omnino ſuffocati ſonitus in affecta thoracis plaga affliguntur ægri tuſſi rariori.

Hanc vel nullum ſputum ſequitur, vel viſcidum, crudum, paucum.

Quieſcente homine nec in pulſu, nec in reſpiratione deprehenditur aliquid, quod bona fide poſſit vituperari.

Solum a motu parum fortiori anhelitus illos ſequitur: imo a loquella productiori jam anguntur & languent.

Accedit, quod eodem tempore ſiccam aſperitatem in gutture experiantur: & pulſus, qui alias moderate frequens eſt, jam celer & inæqualis reddatur.

Reſpiratio & ſermo tunc interciſus, & ſuſpiriis intercapedinatus evadit.

Etiam

Etiam facies tunc notas memoratu dignas exhibet: nempe, venæ temporales, ſublinguales, & jugulares ex affecto latere magis ſolito inflantur: dum interea morboſum pectoris latus ſub reſpiratione minus mobile apparet.

Cæterum functiones naturales & animales legitime peraguntur: & decubitus in omni latere facilis fertur.

Et hæc illa ſigna ſunt, quæ pulmonis indicant ſcirrhum: quem tamen hæc omnia tanto graviora ſequuntur, quanto majus ſpatium in ſuo thoracis latere fuerit emenſus.

OBSERVATIO XI.

DE VOMICA IN GENERE.

§ XL.

Vomicam tunc adeſſe dico: quando vel ſanus vel morboſus

humor per circulum actus ad quamdam corporis partem deponitur, atque in ſpiſſam maſſam denſatus, vi vitæ ita ſolvitur, ut denuo cum vaſorum extremis in humorem verſus, quodam receptaculo ſibi formato coërceatur.

SCHOLIUM.

Notio hæc generalis eſt, quæ omni vomicæ convenit: docet hoc hiſtoria obſtructionis: (a): deinde hiſtoria inflammationis (b) par eſt ratio, ſive vaſorum ſive liquidorum vitio id accidat.

§. XLI.

Duplicem obſervavi vomicam: vel enim ichoroſa, vel purulenta eſt.

Vide commentar. (a) a §. 107. ad 121 (b) a §. 370. ad 393.

eſt. Prior pulmonem ſolum, altera & pulmonem & reliquas thoracis partes obſidere viſa eſt. Utraque vel clauſa, vel in tracheæ expanſiónem aperta eſt.

SCHOLIUM.

HÆc præmittenda erant, ut intelligi poſſim ab illis, quibus libuerit tædia obſervationum ſuſcipere non tantum in morbis, ſed etiam in cadaveribus.

Intelligo autem ſub nomine vomicæ ichoroſæ ſaccum, qui non recondit purulentam materiem, ſed humorem tenuem, ſæpe ex flavo rubellum, ſæpe ſpadiceum, ſæpe ex utroque mixtum: idque a conſumtione pulmonis ſcirrhoſi.

Verum ubi inflammationis factæ tranſitus (a) ita obtigerit, ut pars inflammata in album ſpiſſum glutinoſum & pinguem humorem fuerit converſus, abſceſſus aderit: qui, ſimul ac proprio ſibi formato receptaculo coërcitus hæſerit in pectoris cavo, vomica purulenta appellatur.

Vomicæ hæ, ſi in ramificationes bronchiorum patent, & ſputorum prodeuntium adminiculo exſcreantur, apertæ dicuntur, ſecus clauſæ ſunt; ſed de his agetur in ſubſequis.

VOMICA ICHOROSA.

§. XLII.

Si ſcirrhus in pulmone præſens ſuis ſignis §. 39. innoteſcit, & in liquamen ſolvitur ſequentia ſigna habet.

SCIRR-

Vide comment. (a) §. 832. 892.

SCIRRHI IN LIQUAMEN SOLUTI SIGNA.

SUb ſignis §. 39. ægri languere, & ſub alimentorum aſſumendorum conſuetudine pedetentim conſumi incipiunt cum pulſu celeri contracto & inæquali.

Reſpiratio quieſcentibus etiam ægris plus anxia & frequens redditur: præcipue vero ſuſpiriis intercurrentibus agitatur.

Frons ſub præcordiorum anguſtiis quandoque frigido ſudore madet.

Pallent oculi, venæ genarum & labiorum liveſcunt: lingua plumbeum colorem refert, idque magis ex affecto latere.

Nullus dolor affligit; nulla ſitis urget.

Morboſum latus ſub inſpiratione tanto immobilius deprehenditur, quanto majorem circumferentiam ſcirrhus in vomicam reſolutus occupaverit.

Tuſſis, quæ adeſt, rara, ſicca, interrupta ſine ſputo obſervatur: ſi tamen quid ejicitur, illud cænoſum aut fuſcum eſt.

Ubi eo usque perventum eſt, incipit languere appetitus: & tandem ex integro deleri.

Nam etſi comeſtum fuerit quidquam: illud refectionis loco anxietatem inducit tempore digeſtionis.

Digeſtio autem ſemper fit ſine hectico calore: qui alias purulentis vomicis individuus comes eſt.

Nonnullis, quibus ſcirrhus in medi-tullio ſolvitur, abdomen & hypochondria complanantur: pauciſſimis intumeſcunt: & illud accidit moderato tumore, qui fluctuantis aquæ aliquantulam notam præſefert.

Urina a naturali raro abludens mingitur; quandoque tamen rubra eſt: cui

ſedi-

ſedimentum, ſi quod eſt, cinabarini coloris ponitur.

Alvus naturali reſpondet, niſi arte mota fuerit.

Artuum extremitates livido ſub colore nunquam incaleſcunt: niſi paucis ante mortem diebus.

Verum ubi extremitatum pallor, hectico, attamen furtivo calore rubuerit, etiam affectum latus cachectica inflatione tumet: quod in pede & manu prædictæ partis citius conſpicuum redditur.

Quo fit ut crebris animi languoribus, & lypothimiis affligantur ſimiles ægri: & decubitum, quem ex utroque latere facilem hactenus ſuſtinuerunt, jam in affecta plaga pertinaciter retineant.

VOMICÆ PURULENTÆ CLAUSÆ SIGNA.

PAſſim ſub illibata abdominalium viſcerum functione tuſſis adeſt ſicca, crebra, quandoque adeo violenta, ut fauces exaſperentur, vox rauca evadat, & ipſa alimenta ſæpe vomitu ejiciantur.

Incertæ horripilationes tunc exordium ducunt, quas ſequitur vagus calor, qui vivida rubedine exprimitur in genis & labiis præcipue ex affecto latere.

Hoc, ubi hominem adortum eſt, etiam quandam laſſitudinem adducit, quæ laute paſtos ſenſibilius, quam jejunos obruit.

Reſpiratio in illo tempore cum quadam anguſtia feſtinat, ut attento jam inde ſuſpicio moveatur, quod lateat malum in thoracis cavo.

Præ-

Præterea pulſus contractus frequens, ſubdurus & inæqualis decurrit: qui etiam extra digeſtionis tempus, cum hominis conſtitutione collatus, nunquam exacte ſanitatis legibus reſpondet: quem tamen vel maxime produnt corporis motus, loquela, riſus.

Ad hæc, ſi vomica molem eam adepta fuerit, ut percuſſione detegi queat, tunc ſequentia obſervantur.

Æger fructum alimentorum non experitur, quoniam ingeſta ob violentiam tuſſis vel vomitu ejicit, vel ob læſum pulmonem non concoquit; ſed plurimam eorum partem in pus convertit.

Inde fit: ut creſcente ſenſim vomica uno pulmone peragatur reſpirationis negotium, cui ambo pulmones deſtinati fuerunt.

Quo tempore perpetua anxietas ægrum tenet, qui affecto lateri coactus

incumbit, ne in ſanum converſus pondere purulenti ſacci opprimatur.

Igitur hectico ſub calore facies, manus, pedes & affectum latus œdematoſo tumore inflantur: dum interea pars oppoſita nutritionis deceſſu conſumitur, & ſudorum nocturnorum copia extenuatur.

His accedit urina rubra, pauca, turbida, brevi fœtens cum ſedimento furfuraceo copioſo.

Ultimum malorum ſupplementum, ſublimis & anheloſa reſpiratio eſt: ſub qua miſer liventibus genis, lingua, unguibus, prope ſuffocatus, ſummas inter anguſtias jugulatur.

VOMICÆ PURULENTÆ IN TRAHEAM APERTÆ SIGNA.

QUando vomica major ſigno percuſſionis detecta, in traheam, id eſt: bron-

bronchiorum expanſionem rumpitur ; facta ſibi apertura majori, tunc in momento ſuffocat.

Si vero ex anguſto oſtio pus dimiſerit, hisce ſignis innoteſcit.

Sub violenta tuſſi pus ejicitur modo album, modo flavum, modo croceum, modo viride, modo cænoſum, modo ſubcruentum: quod aquæ immiſſum fundum petit, & carbonibus injectum nidoroſum & graveolentem odorem ſpargit.

Si ad locum, ubi vomica percuſſionis ſigno detecta eſt, volam manus ſpuenti impoſueris, ſtrepitum puris manifeſte diſtingues in pectore interno: idque, dum tuſſiverit æger.

Sputum hoc per dies ceſſat, cum Euphoria ægri: ſemper tamen ab auctiori febri per viginti quatuor horas continuante denuo rediturum prænunciatur.

Quo

Quo tempore locus vomicæ percuſſione detectus ante ingruentem ſputorum rejectionem carnis ſonitum exacte refert, qui tamen reſonantiam obtuſam recipit illico, ſimul ac materies intus cumulata, ex noviter aperta vomica, ope violentæ tuſſis fuerit excuſſa.

Lenta febris individuus comes poſt paſtum augetur, & præprimis nocturno tempore invaleſcit.

Hujus vigore ægri ſudoribus diffluunt in fronte, jugulis, & pectore.

Præterea, dum hæc ſub rejecto pure ultro propagantur, incipit fœtere halitus, qui non tantum adſtantibus, ſed & ipſis ægris nauſeam movet.

Quibus fit, ut ſub ſiti magna appetitus (qui plurimis cum inodoris ſputis ſæpe magnus eſt) deleatur non tantum in aſueta, ſed, quod pejus eſt, in ipſa gulæ irritamenta.

Hæc,

Hæc, ut ut pauca aſſumta fuerint, refectionis loco languores inducunt, atque anguſtias.

Spumoſa urina ſemper eſt; fœtet illico, & viſcoſum tenax album ſedimentum ponit.

Inde fit, ut ſimiles ægri indies magis emarceſcant: oſſa horrifice ubique promineant, capilli defluant, ungues adunci fiant, & pedum extrema œdematoſo tumore inflentur.

Hæc omnia, ubi eo usque provecta fuerint, hominem ita enervant, ut accedens diarrhœa colliquativa rejectionem ſputorum minuat, ſupprimat: ſicque ægrum inter aſſiduos languores, illo die (a quo communiter conductis in arcum pedibus pertinaciter dorſo incubuerit) tertio, inopinanter tollat.

* * *
* *
*

EM-

EMPYEMA.

§. XLIII.

Si materies ex rupta vomica §. 37. ad Nrum 3. percuſſione detecta inter pulmones & pleuram delabitur, atque ſuper diaphragmate decumbit Empyema adeſt.

SCHOLIUM.

Hæc theſis præmittenda erat, ut intelligi poſſim ab iis, qui vomicam in traheæ expanſionem apertam cum idea Empyematis propoſiti confundunt. Illuſtrabitur autem Paragraphus præmiſſa per commentaria Illuſtriſſimi Præceptoris mei (a).

§. XLIV.

Vide (a) §. 1183. 1184. 1185.

§. XLIV.

Si magna vomica, cujus circumferentia & profunditas ad obſervationem tertiam §. 15. 16. 17. cognita ſupponitur, rupta fuerit, uti §. 43. dictum eſt, tunc his ſignis innoteſcit.

Æger, qui lateri, ubi vomica hæſit, paſſim incubuit, repentino dolore prope ſuffocatus, in altum exſilit, & in ſitu erecto teneri poſtulat.

Sonitus tunc, qui in loco vomicæ paulo ante ſuffocatus erat, quodammodo redit:

Sed pro puris quantitate ſuper diaphragma effuſi plus minusve deletur in poſtica & infima thoracis parte, quæ ab ultimis coſtis verſus ſcapulas ſurſum menſuratur.

In

Inter hæc ægrum tuſſis creberrima urget, ſub qua, ſi quid ſub ſtertore pectoris interni extunditur, illud paucum & ſpumoſum eſt.

Sudor frigidus, ſub redeuntibus animi deliquiis, & laborioſa reſpiratione in fronte & jugulis erumpit.

Quo tempore genæ & labia triſti rubore ſuffunduntur; ungues livent, & pupillæ oculorum grandeſcunt.

Ad hæc viſus hebetudo mortem (quæ ſub rupta magna vomica in paucis horis accidit) inſtare nuntiat.

Iisdem prope ſignis vomica parva, ſi rupta ita fuerit, interimit; ſed longiori intervallo: idque præcedentibus pleuroperipneumoniæ ſignis. (a)

OB-

Vide commentar. (a) ad §. 894. 905. 1188.

OBSERVATIO XII.

DE HYDROPE PECTORIS.

§. XLV.

Quando aqua in pectoris cavo inter pleuram & pulmonem collecta hæret, hydrops pectoris adeſſe dicitur: cujus duplex ſpecies obſervatur; vel enim hydrops pectoris unum latus, vel utrumque occupat.

SCHOLIUM.

Hoc in viventibus percuſſio thoracis determinat: in cadaveribus autem anatomica inſpectio vera eſſe demonſtravit.

PECTORIS HYDROPIS SIGNA GENERALIA.

Generalia ſigna hæc præcipua ſunt: 1$^{mo.}$ Difficilis & anheloſa reſpiratio. 2$^{do.}$ Tuſſis ſicca interrupta, qua ſputa feruntur tenuia aquoſa, quandoque ſubviſcida. 3$^{tio.}$ Pulſus contractus ſubdurus celer & inæqualis: ſæpe intermittens. 4$^{to.}$ A minimo motu anhelitus & ſuffocationis ſenſus. 5$^{to.}$ Ciborum calidorum naſcens faſtidium. 6$^{to.}$ Anxietas perpetua circa ſcrobiculum cordis. 7$^{mo.}$ Preſſio ingens pectoris, & ventriculi diſtenſio tempore digeſtionis. 8$^{vo.}$ Murmur circa hypochondria, & frequens flatuum (cum Euphoria momentanea) per ſuperiora eructatio. 9$^{no.}$ Sitis prope nulla. 10$^{mo.}$ Urina admodum pauca, rubra, raro prodiens, cum ſedimento lateritio. 11$^{mo.}$

Ab-

Abdominis tumor, maxime tamen renitens circa regionem epigaſtricam: præcipue vero illam, quæ incumbentis aquæ pondus magis experitur. 12$^{mo.}$ Extremitatum, & præcipue pedum ſublivefcens tumor, & ad tactum frigus. 13$^{tio.}$ Palpebrarum inferiorum œdematoſa inflatio. 14$^{to.}$ Genarum, labiorum, linguæ, palleſcens; ſæpe pro mali natura ſubliveſcens color. 15$^{to.}$ Noctes anxiæ, decubitus impatientes, ſoporoſæ, multoties inſomnes.

Hæc tamen mire variant, pro ratione mali.

HYDROPIS PECTORIS SIGNA EX UNO THORACIS LATERE.

PRæter ſigna generalia proxime præpoſita affectum latus (ſi ex integro aqua plenum fuerit) effœminatum

eſt, & in inſpiratione minus mobile deprehenditur.

Percuſſum autem nulla ex parte reſonat.

Verum ſi media pars aqua repleta fuerit, evocabitur reſonantia major in illa parte, quam aquoſus humor non occupaverit.

Variatur tunc ſonitus evocatus, pro vario ſitu ægri, quem aſſumere capax fuerit, ita ut obſervet rationem liquidi ſeſe ad libellam componentis.

Præterea hypochondrium ex illo latere, quod aquam continet, in tota circumferentia plus tumidum eſt: & preſſum magis, quam abdomen renititur.

Palpebra, manus & pes ex morboſa parte œdematoſa inflatione ſubtument.

Singulare eſt: quod decubitus facile ſuſtineatur declivis, quando pectoris cavum integre aqua repletum fuerit:

con-

contra vero ſi fluctuanti aquæ locus vacat.

SIGNA HYDROPIS PECTORIS EX UTROQUE LATERE.

SI utrumque cavum pectoris aquam continuerit; hæc ſigna præter generalia ſpecifica adſunt.

Sonitus pro illa altitudine ſuffocatus eſt, quam aqua in utroque thoracis cavo occupaverit.

Omnes ægri, qui ita laborant, aſthmatici evadunt: imo aſciticis ſimillimi forent, niſi palpebræ inferiores, & manuum extremitates turgerent.

Accedit, quod decubitum nullatenus ſuſtineant: & in quocunque latus ſe compoſuerint, ſuffocationis ſenſus angantur.

Propterea diu noctuque ſedere coguntur, ne preſſionem aquarum (qua-

lis ſedentibus abdomen verſus directa eſt) in ſuperiorem partem experiantur jacentes.

Dignoſcitur autem hoc, quod fluctuante aqua apparenter turgidus venter ab Hypochondriorum remittendi tumore ſuperetur tunc: quando ægrum, ſigni hujus obſervandi cauſa ſtantem inquiſiveris. Omnes hos ægros peripneumoniacorum mors exſpectat:

Nempe pulſus deficit; omnia frigent; ſolum pectus & caput calent: genæ & extrema livent: ſublimis reſpiratio intermittit, & tandem ceſſat.

HYDROPS PERICARDII.

§. LXVI.

Quando pericardii humor ita cumulatur, ut actionem cordis turbare poſſit, hydrops pericardii nuncupatur: cujus duplex ſpecies ob-

obſervatur ; vel enim aquoſus, vel purulentus eſt.

SCHOLIUM.

SUb longa agonia moribundorum hic humor (qui in ſuos uſus alias ſemper præſens eſt) magis colligitur ; & fere ſemper in ſectis horum cadaveribus majori copia deprehenditur.

Verum non intelligo hic eam aquarum collectionem, quæ ab lethali reſorbentium vaſculorum reſolutione pendet ; ſed illam conſtituo, quæ obſtructionis effectibus debetur. Vide paragraphum 40. in ſcholio.

Atque ideo patebit ratio, cur duplicem ſpeciem Hydropis pericardii ſtatuere auſus ſim ? quoniam ambos obſervare ſæpe obtigit, ea tamen ratione ; ut purulentus exhibeat cor, filoſa purulentæ materiei decoratione funeſta hirtum : alter ſolum impaleſcat ru-

borem ſolitum cordis, per macerationis effectum.

Multis purulentus Hydrops empyematis nomine rectius inſignitus videri poſſet; verum de nomine lites nunquam movebo, quando ſigna docent.

HYDROPIS PERICARDII SIGNA.

HYdropem pericardii omnia prope ſigna comitantur, quæ de hydrope pectoris in genere citata ſunt.

Signa vero ſpecifica ſequentia deprehendi.

Sonitus, ubi cor locatum eſt, alias §. 3. ad N^rum. 3. 4. obtuſior deprehenſus, ita ſuffocatus eſt, ac ſi fruſtrum carnis percuſſiſſes.

Scrobiculum cordis tumor occupat, quem renitentia ſua diſtingues facile, a ventriculo flatibus turgente.

Se-

Sedentes obdormiunt, idque ad anteriora inclinato corpore.

Protinus iterum evigilant, ſimul ac ad anteriora decidentis capitis pondus ſentiunt.

Amaritudinem propterea inquietæ ad ſomnum propenſionis adſtantibus conqueruntur.

Accidit: quod tunc animi defectiones (quæ pulſu ad ordinem & magnitudinem inæquali crebrius repetunt) miſeros ægros affligant, qui ſub omni ſitu, quousque vixerint, extremas anguſtias patiuntur.

Paucis ante mortem diebus collum multis inflatur: atque oculi vehementer rubent lachrimantium ad inſtar.

Cum quibus ſignis quandoque apoplexia ſuperveniens vitam momento citius finit, vel lypothimia terminat.

Eædem Notæ adſunt in hydrope pericardii purulento, ac quæ percuſſio manifeſtat in aquoſo. Cæ-

Cætera vero ſigna penitus cum illis coincidunt, quæ vomica purulenta clauſa præſefert.

Solet autem contenta aqua in Hydrope pericardii purulento turbidi ſeri lactis ad inſtar apparere: quod vero purulentum eſt, cordi fimbriarum ad inſtar, adhæret.

OBSERVATIO XIII.

MAGNÆ SANGUINIS EXTRAVASATIONIS SIGNA.

§. XLVII.

Sanguinis Extravaſationis magnæ, in internum thoracis cavum cauſæ, ad paragraphi 31^{mi} ſcholium notatæ fuerunt: ſigna vero ſequentia ſunt.

SCHO-

SCHOLIUM.

SUb perpetua & inexplicabili anxietate præcordiorum atque oppreſſione pectoris corpus jactatur, & omnis decubitus impatientiſſimum redditur.

Sonitus a percuſſione evocandus abeſt in illa parte, in quam contigerit ſanguinem ex læſa arteria inſiliiſſe.

Omnibus pulſus contractiſſimus celerrimus, & omni ordine inæqualis eſt.

Reſpiratio ſumme anxia cum tuſſi crebra & ſuſpiriis interruptis ex intimo thorace expreſſis ducitur.

Detumeſcunt venæ omnes, rubent oculi, & paucis ante mortem horis languidi inpaleſcunt.

Ad hæc frigidus ſudor erumpit, circa jugula & tempora: quo facto æger obtumeſcit, quandoque dentibus frendet, & ſub extremitatum algore ſtertoroſus ſuffocatur.

Verum

Verum hæc ſigna adſunt, ubi illæſo pulmone ſanguis magna copia in cavitatem pectoris delabitur.

At ubi vulnerata fuerint pulmonis vaſa; etiam præter hæc, ſpumoſus ſanguis tuſſi ejicitur: & vulneratus locus aerem admittit. (a)

OBSERVATIO XIV.

ANEURISMA CORDIS.

§. XLVIII.

Quando cor ita diſtenditur, a ſanguine in ventriculis & auriculis cumulato, ut illo propellendo impar evadat, tunc ſæpe expanditur in incredibilem molem: diſtenſionem hanc, Aneuriſma cordis appellare placuit.

SCHO-

(a) Vid. Comm. §. 300. 301. 302.

SCHOLIUM.

CRebro hic affectus occurrit, in ſectione cadaverum. 1mo in inflammationibus illis qui utrumque pulmonis lobum cito & valide occupant. 2do in morbis inflammatoriis, qui in ſcholio paragraphi 22. ſub finem notati ſunt, & lethales evadunt.

SIGNA ANEURISMATIS CORDIS.

SIgnum patognomonicum hujus mali eſt, quod locus (ubi cor ſitum obtinet) percuſſus in magna circumferentia carnis percuſſæ ſonitum exacte refferat.

Quam primum autem hoc ſignum apparet, N. 1mo in inflammatione pulmonum acuta, notat: quod æger Nycthemeri ſpatium non ſupervivet: extremas enim anguſtias movet illico; ita

ita quidem, ut totus ſtupidus, ad inſtar paraplectici, malorum ſuorum inſcius e medio tollatur.

Verum quando hoc ſignum inflammatoriis pectoris morbis N. 2do ſupervenit etiam funeſtus Nuntius eſt, dum hæc ſigna movet.

Ingens anxietas ægros tenet, qui ſub crebra membrorum jactatione ſtragulorum impatientes evadunt.

Natas inde anguſtias ægri provectæ ætatis pacato animo ſuſtinent: Juniores vero, multo ſermone ad ultimos ferme anhelitus usque nituntur adſtantibus diſputare: dum ex lecto egredi deſiderant: veſtimenta poſtulant, iter, vel alia munia a ſe exequenda perturbatiſſimo animo conaturi.

Interea omnibus his nitor oculorum deperit : roſeus genarum color liveſcit: ungues, manus & pedes plumbeo colore maculantur.

Ad hæc frigidus ſudor erumpit, pulſus celerrimus contractiſſimus omni ordine inæqualis ſenſim deficit.

Tandem celeris & ſtertoroſa reſpiratio fatiſcit, intermittit, ceſſat.

Cedant hæc miſeris ægris in ſolatium,
veris autem medicinæ cultoribus
in incrementum artis :
quod opto !

F I N I S.